MONITOR

Na R. P. 774.

Nro: XXVI.

Dnia 30. Marca.

Virtus fata domat, poſt mortem ſola triumphat.

UBolewać Nam ſprawiedliwie należy na tę nieſzczęśliwość powſzechną, że maiąc iuż w tych wiekach wſzelaką umieiętności wiadomość, dzikość y grubiańſtwo czaſow dawnieyſzych panuie w Nas ieſzcze, ſama tylko powierzchowność cnoty, przybrana w rozmaite zaſłony iako to obłudy intereſſu podchlebſtwa. Zmyślony ten Obraz tak

dobrze się w oczach Ludzkich wydaie że go rozeznać od prawdziwego nie łatwo kto może. Szczęśliwy komu wychowanie rozumne, bogoboyne Rodzicow napomnienia, pracowite podały sposoby unikania tego nikczemnego sławy gatunku. Ale iako trudno, abyśmy obeszli się bez społeczności, iak częzko niższym nie używać pomocy możnieyszych, tak trudniey daleko nie ulegać upodobaniu tych ktorym się ostrość cnotliwego rządzenia przykra y niemiła widzi. Y ztądci wynikła potrzeba zakrywania występkow przynaymniey pozorem pobożności, aby się nie pokazać oczywiście przestępuiącym Prawa.

Spoyrzyimy na wszystkie stany ciekawie, à znaydziemy zapewne coby Nas zawstydzało. Czyż nie widziemy nie raz Sprawiedliwości w sądach siedzącey na Krześle bezprawia, maiącey oczy zasłonione dobrem prywatnym, ustroioney w sza-

ty

ty łzami oblane, à niby nie z chęci lecz z przymuſu ściągaiącey rękę do brodzenia we krwi niewinney. Oczyſzczałaby ią y wymawiała wprawdzie Kſięga wielka nazwana Prawem, w ktorey ſię znayduią tyſiączne potwierdzenia takich poſtępkow, gdyby Jey nie zamykała na ten czas kiedy Jey przychodzi ſądzić oſoby, z ktorych ſpodziewa ſię pożytkow. Y tak czyli użyie oney do uciſku iednych czyli do ochronienia drugich zawſze ma po ſobie przyczyny y nie odmienia nazwiſka.

Dwory Krolewſkie lub Xiążęce ſą także pełne ſprawiedliwości pozorney. Znaydzie ſię tam wiele ukrzywdzonych w należytey zapłacie, udręczonych wielkiemi podatkami, wyzutych z oſtatku dobra, y umieraiących w kaydanach, nie maſz takiego coby powiedział że ſię to nieſłuſznie dzieie; y owſzem ma podchlebſtwo tyſiączne uſprawiedliwienia tych gwałtow wybiegi. Nay-

niewinnieyſi poczytani Zdraycami, ſpokoyni oſądzeni Buntownikami czuwaiącemi na życie Pana, nędzni y ubodzy łakomemi bogactw Dziedzicami. Wychwalane wſzędzie przymioty Pańſkie ćmią tak dalece zapatruiących ſię na płacz Poddańſtwa, że ie nie ieden mianuie wymyſłem nie rozſądnego Poſpolſtwa.

Gdyby Nam przyſzło weyrzyć w iſtotne y rzetelne poſtępki tych, co my ich za naylepſzych u ſiebie ſądziem, pokazałoby ſię częſtokroć, że ſą ſtraſznieyſzemi okrutnikami nad owych, ktorych Nam Dzieiopiſowie za cel pogardy y obrzydzenia ſtawiaią. Bo iako łagodność, powolność y ſzczerość ſą pierwſzemi u Nas naywybornieyſzych przymiotow znakami, tak doſyć ieſt wziąć na ſiebie zmyśloną onych poſtać, żeby ſię wſzyſtkim przymilić. Można bydź chytrym dla ſwoich Przyiacioł, Gwałcicielem Praw Narodowych, wydziercą doſtatkow Sąſiedzkich,

nikt

nikt przekonanym nie będzie o złości takiego, chyba ten ktory na ſobie doświadczył.

Przyrodzenie ſamo, bez przydaney do ſiebie ſztuki, tak ieſt proſte, że go dociec nie trudno. Widziemy poſpolicie w Poſpolſtwie, że wiakimkolwiek razie wydaie ſię z namiętnościami, ktore nad nim panuią, ale wyżſzey godności Ludzie, tak ſię ſtaraią gdzie potrzeba naydrobnieyſze pokryć przywary, że Nas więcey do kochania niżeli wzgardy Ich oſob ſkłonnemi czynią. Okropna ta à nigdy niezmiarkowana wytworność nigdy w iedney nie ieſt widziana poſtaci, zawſze ſię przyodziewa w taką w iakiey ſię znayduią ci z ktoremi obcuie. Dogadza rozmaitym ſkłonnościom, aby Iey wzaiemnie ulegano w czaſie. A iako rzadko kto ieſt wolny od miłości własney, tak potępiać y ganić tego niechce, co właśnie do niego podobne.

Uważywszy rozsądnie zkąd pochodzą takowe niepomyślności, zdaią się wypływać z dwoistych źrzodeł, to iest z pogardzenia dobrych przykładow, y zaniedbaney gorliwości o dobro powszechne.

Co do pierwszego, rzecz to iest oczywista, że im więcey postrzegamy zepsucia obyczaiow, tym bardziey starać się Nam należy o wynalezienie prawideł takich, ktoreby Nas na dobrą prowadziły drogę. Gdzieżby ich znaleść, w gminie bezbożności? Jeżeli Religia iest mocnym dosyć hamulcem do powstrzymania Nas od złego, to tłumaczenia jey rozmaite ledwie się oney w sercu odezwać dadzą. Część maleńka wybranego Ludu nie śmie się wyiawiać z szczerością zdań swoich ażeby nie zasłużyło na Imię Fanatykow, Duchowieństwo oprocz Kościołow pozbyło mody rządzenia y ganienia świeckich. Co mowię: iuż y tam niestety! ustąpiła chciwość pobożno-

ści

ści, zwyciężyła odwaga miękkość.

Same tylko zostaią Nam się martwe wizerunki cnoty w Księgach starożytności, te iednak głaszczą tylko na chwile umysły nasze, wzruszaią chęć y niby krew obumarłą zniewalaią Nas do szacunku nadzwyczaynego znakomitych Mężow, ale myśli nasze dalekie są od tego, ażeby Ich naśladować, albo złe od dobrych rozeznawać umieli. Staie Nam na pierwszey przeszkodzie zwyczay powszechny, ktorego granic przestępować niechcemy. Osłabia przedsiewzięcie nasze upodobanie nowości y boiaźn abyśmy nie podlegali pośmiewisku. To zaś dla tego, że czytaiąc iakowe Dzieła, przywięzuiemy się tylko do samych słow y opisania onych, nie zważaiąc pobudek dla iakich były czynione, à im bardziey opuszczamy istotnych dochodzić związkow dobroci onych

tym

tym trudnieyſze Nam ſię bydź widzą, albo ſię chwytamy podchlebnieyſzych ſobie. Zebym to dowodniey wytłumaczył, tak mowię. August z Tytuſem niech będą *np.* na iedney położeni ſzali rozſądnego zdania, obydwoch Dzieiopis pięknie opiſał, za obydwoch rządu kwitneło Państwo, rożſzerzały ſię granice, pomnażały dostatki, porownaymyż Ich teraz z ſobą. August cokolwiek czynił dobrego, było to z wrodzoney dumy, z chciwości Panowania y żądzy nieśmiertelney chwały. Sprawy Jego choć doſkonałe zaſadzały ſię zawſze na pomyślności oſoby własney, albo tych co mu byli potrzebni, ſtarał ſię zaś taiemnie gubić lub pognębiać tamuiących męſtwem y roztropnością iedynowładne jego zamyſły.

Reſzta w naſtępuiącym Monitorze.